

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СИЛАБУС
освітнього компонента
«Соціальна геронтологія»

підготовки	<u>бакалавра</u>
спеціальності	<u>231 Соціальна робота</u>
освітньо-професійної програми	<u>Соціальна робота. Соціальна педагогіка.</u>

Силабус освітнього компонента «Соціальна геронтологія» підготовки бакалавра, галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота за освітньо-професійною програмою Соціальна робота. Соціальна педагогіка.

Розробник: Степаненко Вікторія Іванівна, доктор педагогічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

(доц. Чернета С.Ю.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри:

(доц. Чернета С. Ю.)

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	23 Соціальна робота 231 Соціальна робота ОПП Соціальна робота. Соціальна педагогіка. ОС бакалавр	Професійної підготовки
Кількість годин/кредитів: 120/4		Рік навчання: 3
		Семестр: 8-ий
ІНДЗ: є		Лекції: 20 год.
		Практичні (семінарські): 20 год.
		Самостійна робота: 72 год.
	Консультації: 8 год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові – Степаненко Вікторія Іванівна,

Науковий ступінь – доктор педагогічних наук

Вчене звання доцент

Посада – професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Контактна інформація

Телефон: +38 095 465 92 95

Електронна пошта: stepanenko.viktoriia@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Освітній компонент «Соціальна геронтологія» належить до циклу професійної підготовки бакалавра галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 231 Соціальна робота, освітньо-професійної програми «Соціальна робота. Соціальна педагогіка». Вивчається у восьмому семестрі, формою підсумкового контролю є залік. На вивчення освітнього компонента відведено 4 кредити (120 годин), у тому числі: 20 год. лекційних, 20 год. практичних, 8 год. консультацій та 72 год. самостійної роботи.

Вивчення освітнього компонента «Соціальна геронтологія» сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх бакалаврів з соціальної роботи, їх готовності кваліфіковано здійснювати соціальну роботу з геронтологічною групою населення.

2. Пререквізити:

– Для освоєння освітнього компонента використовують знання, вміння і навички сформовані у ході вивчення ОК «Вступ до соціальної роботи», «Соціальна політика», «Соціальна робота з різними категоріями клієнтів», «Соціокультурна анімація».

- Постреквізити :

Освоєння освітнього компонента є необхідним для написання кваліфікаційної роботи за умови обрання здобувачем вищої освіти відповідної тематики.

3. Мета – засвоєння здобувачами вищої освіти цілісної системи знань про основні категорії та поняття геронтології, особливості вікових змін, організацію надання допомоги, соціальний захист та особливості роботи з людьми похилого та старечого віку.

Завдання освітнього компонента: з'ясувати особливості функціонування людей похилого та старечого віку; розглянути специфіку взаємодії означеної групи з іншими суспільними групами; проаналізувати біологічні процеси старіння людини з

метою збереження тілесного і духовного стану літніх людей, визначити особливості соціальної роботи з геронтологічною групою населення.

людям похилого та старечого віку.

4. Освітній компонент спрямований на формування: інтегральної компетентності (здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної і соціально-педагогічної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов);

загальних компетентностей:

ЗК 4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

фахових компетентностей:

ФК 1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

ФК 2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних і соціально-педагогічних процесів.

ФК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних і соціально-педагогічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

ФК 5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі осіб та сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах.

ФК 6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

ФК 10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних і соціально-педагогічних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

ФК 12. Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту; сприяти соціальній інтеграції вразливих категорій населення, дітей та молоді з інвалідністю у соціальному середовищі.

ФК 14. Здатність до застосування методів менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.

ФК 15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

ФК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів професійної діяльності.

ФК 20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної, соціально-педагогічної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи і соціальної педагогіки, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН 5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

ПРН 6. Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення профілактичних, реабілітаційних та інших заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПРН 7. Використовувати спеціалізоване програмне забезпечення у ході розв'язання професійних завдань.

ПРН 8. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

ПРН 11. Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків, різних видів насильства та складних життєвих обставин.

ПРН 12. Визначати зміст співпраці з організаціями-партнерами з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.

ПРН 13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів, у тому числі осіб та сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах.

ПРН 14. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.

ПРН 16. Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.

ПРН 17. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів професійної діяльності, надавати їм психологічну підтримку, консультаційну допомогу й наснажувати клієнтів.

ПРН 18. Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.

ПРН 19. Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

ПРН 20. Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

ПРН 24. Дотримуватися активного способу життя, впроваджувати його в особисту та професійну діяльність; використовувати методи соціально-виховної й анімаційної діяльності у роботі з різними категоріями клієнтів, сім'ями, дітьми та молоддю.

ПРН 25. Здійснювати соціально-педагогічну і соціально-правову підтримку, соціальну інтеграцію вразливих категорій населення, дітей та молоді з інвалідністю у соціальному середовищі.

Soft skills: вміння налагоджувати міжособистісні контакти; вміння працювати в команді; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та ін.

Методи навчання:

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації: *словесні:* лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація, MOODLE) пояснення, розповідь, бесіда; *наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація; *практичні:* *вправи.*

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота здобувачів освіти: з книгою; виконання індивідуальних завдань.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

5. Структура освітнього компонента.

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усьо го	Лек.	Практ .	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю ^{1/} Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи соціальної геронтології						
Тема 1. Соціальна геронтологія як наука	10	2	2	6		УО, ДС, ОЗСР, Д/5
Тема 2. Старіння населення як соціально-демографічний процес.	12	2	2	7	1	УО, ДС, ОЗСР, Д/5
Тема 3. Людина похилого віку як суб'єкт вікових змін	12	2	2	7	1	УО, ДС, ОЗСР, Д/5
Тема 4. Професійне старіння, роль трудової реабілітації та міжособистісні відносини людей літнього віку	12	2	2	7	1	УО, ДС, ОЗСР, Д/5
Тема 5. Соціалізація, соціально-психологічна адаптація та інтеграція людей похилого віку в соціальне середовище	12	2	2	7	1	УО, ДС, ОЗСР, Д/5
Контрольна робота 1	2			2		Т/20
Разом за модулем 1	60	10	10	36	4	45
Змістовий модуль 2. Соціальна і соціально-педагогічна робота з людьми похилого віку.						
Тема 6. Соціокультурна анімація у роботі з людьми похилого віку	10	2	2	6		УО, ДС, ОЗСР, Д, РМГ/5
Тема 7. Етика спілкування соціального працівника з людьми похилого віку.	12	2	2	7	1	УО, ДС, ОЗСР, РЗ/К/5
Тема 8. Соціальний захист літніх людей	12	2	2	7	1	УО, ДС, ОЗСР, Д/5
Тема 9. Соціально-педагогічна діяльність університету третього тисячоліття	12	2	2	7	1	УО, ДС, ОЗСР, Д/5
Тема 10. Зарубіжний досвід соціальної роботи з людьми похилого віку.	12	2	2	7	1	УО, ДС, ОЗСР, РМГ/5
Контрольна робота 2	2			2		Т/20
Разом за модулем 2	60	10	10	36	4	45
ІНДЗ						10
Всього годин / Балів	120	20	20	72	8	100

Примітки: ^{1/} Методи та форми контролю: ДС – дискусія, Т – тести, ТР – тренінг, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/контрольна робота, УО – усне опитування (обговорення питань за планом лекції), Д – доповідь, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, Е – есе, ОЗСР (обговорення завдань самостійної роботи тощо).

6. Завдання для самостійного опрацювання

Таблиця 3

№	Тема	Кількість годин
---	------	-----------------

з/п		
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи соціальної геронтології		
1.	Поміркуйте чому у світовій науці відмічається зростаючий інтерес до вивчення старості.	6
2.	Довести, що матеріальний достаток є фактором патологічного і здорового старіння.	7
3.	Визначити фактори, що впливають та прискорюють процес старіння.	7
4.	Визначити основні причини конфліктів в сім'ї літньої людини.	7
5.	Проаналізувати наукову статтю з проблеми соціалізації людей літнього віку та законспектувати її.	7
	КР	2
Змістовий модуль 2. Соціальна робота з людьми похилого віку		
6.	Розробити тренінг для людей похилого та старечого віку з метою попередження конфліктів у сім'ях старих людей	6
7.	Скласти карту професійних якостей соціального працівника, що працює з людьми похилого віку.	7
8.	Здійснити оцінку потреб літньої людини.	7
9.	Написати есе на тему: «Роль університету третього віку у соціально-педагогічній адаптації та інтеграції людей похилого віку».	7
10.	Законспектуйте статтю щодо зарубіжного досвіду роботи з людьми похилого віку	7
	КР	2
	Всього годин	72

7. Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ)

Індивідуальне науково-дослідне завдання – це вид науково-дослідної роботи здобувача освіти, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета науково-дослідного завдання: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування теоретичних знань із ОК, удосконалення навичок самостійної науково-дослідної діяльності.

Завдання: підготуйте та проведіть опитування, анкетування на власноруч обрану проблему, що стосується будь-якої теми з ОК. Для цього: сформулюйте проблему, відповідно до обраної теми. Розробіть питальник (анкету). Здійсніть кількісну обробку отриманих даних та проаналізуйте отримані Вами результати опитування (анкетування).

Критерії оцінювання ІНДЗ

Максимальна кількість балів	Критерії оцінювання роботи
2 бали	Обґрунтування актуальності обраної проблеми
2 бали	Якість розробленої анкети
2 бали	Якість, чіткість, повнота кількісної обробки отриманих даних та аналізу результатів анкетування
2 бали	Творчий підхід до виконання ІНДЗ
2 бали	Якість оформлення роботи
10 балів	Разом

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти ОК «Соціальна геронтологія» здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового модульного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень здобувачів освіти. Завдання підсумкового модульного контролю – перевірка розуміння і засвоєння здобувачами освіти програмового матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання засвоєних знань, умінь сформулювати своє ставлення до певної проблеми ОК тощо. Оцінювання здійснюється за **100-бальною** шкалою.

Формою контролю вивчення ОК «Соціальна геронтологія» є **залік**. Максимальна кількість балів за поточний контроль з освітнього компонента – **100 балів**. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, робота в малих групах, індивідуальна робота, виступи на практичних заняттях, участь у дискусіях та дебатах, експрес-контроль, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у таблиці 2 силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 20 % максимального поточного бала, але при цьому сума поточних балів за семестр не повинна перевищувати, як правило, 100.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які визначені силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), він має право відпрацювати пропущені заняття на консультаціях за графіком, затвердженим на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

Політика щодо деделайнів та перескладання. Якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття – на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати відповідну кількість балів, які були визначені на дану тему заняття. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування

під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком (в онлайн режимі за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих здобувачами вищої освіти у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки).

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є залік, що полягає в оцінці знань здобувачів освіти під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силябусом освітнього компонента в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100.

Орієнтовні питання до заліку

1. Загальні закономірності й теорії старіння.
2. Геронтологія як наука про старість і старіння
3. Історія розвитку геронтології як науки.
4. Періоди криз і конфлікти в житті сім'ї старої людини.
5. Історичний аспект місця і становища старої людини в суспільстві.
6. Демографічне старіння населення в Україні.
7. Особливості міжособистісних стосунків у старечому віці.
8. Соціальна політика щодо людей похилого віку в Україні.
9. Соціально-психологічні проблеми людей похилого віку.
10. Використання залишкової працездатності пенсіонерів за віком.
11. Правовий захист літніх і перестарілих людей.
12. Особливості когнітивної сфери в похилому віці.
13. Особистісні характеристики старіння.
14. Напрями та принципи соціальної роботи з літніми та старими людьми
15. Форми та методи роботи з людьми похилого віку.
16. Розвиток сімейних стосунків у старості.
17. Особливості сучасної демографічної ситуації в світі та в Україні.
18. Соціальна політика в Україні щодо літніх людей.
19. Соціальний захист і обслуговування людей похилого віку.

20. Соціокультурна анімація у роботі з людьми похилого віку.
21. Соціально-педагогічна діяльність університету третього тисячоліття.
22. Дослідження особистості в похилому віці.
23. Типології особистості в похилому віці.
24. Самосвідомість та самооцінка людей похилого віку.
25. Загальна характеристика емоційної сфери старіючої людини.
26. Типові емоційні стани старих людей..
27. Вікова депресія у старості.
28. Теорії старіння та старості.
29. Періодизації старості та вікові кризи старості.
30. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність в пізньому віці.

VI. Шкала оцінювання

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Критерії оцінювання	Бали
Побудоване здобувачем вищої освіти висловлення характеризується фрагментарністю, думки викладаються на елементарному рівні; потребує збагачення й урізноманітнення лексики і граматична будова мовлення; теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладу немає або він не є доречним.	0,5
Висловлення здобувача вищої освіти за обсягом складає дещо більше половини від норми й характеризується певною завершеністю, зв'язністю; чіткіше мають розрізнятися основна та другорядна інформація; висновок лише частково відповідає тезі або не пов'язаний з аргументами; є недоліки за сімома показниками: посереднє розуміння теми; порушення послідовності побудови твору; рівень словникового запасу нижче середнього; не сформульовано вправно тезу; наведено один аргумент.	1
За обсягом робота здобувача освіти наближається до норми, загалом є завершеною, тему значною мірою розкрито; не сформульовано вправно тезу; наведено один аргумент; приклад непереконливий; висновок лише частково відповідає тезі, не пов'язаний з аргументом та прикладом; трапляються недоліки за низкою показників (до шести): роботі властива поверховість висвітлення теми, не простежується основна думка, відносно струнка побудова, середній рівень словникового запасу, бракує стильової єдності.	1,5
За обсягом висловлення здобувача освіти сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний; здобувач освіти наводить один доречний аргумент; наводить непереконливий приклад; висновок лише частково відповідає тезі або не пов'язаний з аргументами та прикладами; робота характеризується недоліками за п'ятьма показниками: помітний її репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий, здобувач освіти неточно добирає слова й синтаксичні конструкції.	2
Здобувач освіти самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст, формулює тезу, яка відповідає запропонованій темі; наводить один доречний аргумент; вдало добирає лексичні засоби; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі є недоліки (до чотирьох): відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; висловлювання не завжди конкретне, просторовий виклад міркувань, не підкріплених фактичним матеріалом нелогічне	2,5

Критерії оцінювання	Бали
розташування абзаців, переходи між ними не є вмотивованими; основна думка не аргументується.	
Здобувач освіти самостійно буде достатньо повне, осмислене висловлення, загалом ґрунтовно висвітлює тему, формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; наводить один доречний аргумент; приклад не конкретизований; висновок відповідає запропонованій темі; трапляються недоліки за трьома показниками: невміння пов'язати предмет обговорення із сучасністю, не добирає переконливі докази для обґрунтування певного явища, відносно багатство словникового запасу, робота не відзначається різноманітністю та чіткістю слововживання.	3
Здобувач освіти самостійно буде послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить один доречний аргумент; вдало добирає лексичні засоби; наводить один доречний приклад; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації тощо.	3,5
Здобувач освіти самостійно буде послідовний, повний текст, урахує комунікативне завдання, чітко формулює тезу; певним чином аргументує різні погляди на проблему, наводить два доречні й переконливі аргументи, приклади; неординарна побудова твору, робота відзначається багатством словника, граматичною правильністю, дотриманням стильової єдності й виразності тексту, але за одним із критеріїв допущено помилку; висновок відповідає запропонованій темі й впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів.	4
Здобувач освіти самостійно буде послідовний, повний текст, урахує комунікативне завдання; вправно формулює тезу; аргументовано, чітко висловлює власну думку, зіставляє її з думками інших, уміє пов'язати обговорюваний предмет із власним життєвим досвідом, наводить два доречні й переконливі аргументи для обґрунтування тієї чи іншої позиції з огляду на необхідність розв'язувати певні життєві проблеми; приклади конкретизовані; робота відзначається багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю; висновок відповідає запропонованій темі й впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів.	4,5
Здобувач освіти самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою та оформленням висловлення відповідно до мовленнєвої ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить два доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних життєвих проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів; робота відзначається багатством слововживання та художньою цінністю.	5

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перекладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Воронова О., Барчій М. Окремі соціально-психологічні проблеми старіння. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. 64 (6). С. 38–48. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2021-64-6-38-48>
2. Гакман А.В. Оздоровчо-рекреаційна рухова активність у похилому віці : монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 360 с.
3. Голова Н. І. Соціальні моделі обслуговування геронтологічної групи населення в Україні. *Social Work and Education*. 2020. Vol. 7. No. 2. pp.170-177. DOI: 10.25128/2520-6230.20.2.2.
4. Горемікіна Ю. В. Інноваційні практики соціальної роботи з вразливими групами населення в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. № 3 (41). С. 91–113. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2020.03.091>
5. Ковальчук І.В. Особливості соціального супроводу людей похилого віку в умовах війни. *Молодий вчений*. 2023. № 5 (117). С. 46 – 50. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-5-117-9>
6. Кузнецов О., Співак Я., Співак Л., Костенко Д. В., Чернуха Н. М. Виклики соціальної роботи з людьми похилого віку у період війни в Україні. *Перспективи та інновації науки*. 2023. №9 (27). С. 245–254. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-9\(27\)-245-254](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-9(27)-245-254)
7. Кузнецов О., Співак Я., Співак Л. Правові основи та форми соціальної роботи з людьми похилого віку. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2023. Т. 1. № 1 (105). С. 102–112. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-105-1-102-112>
8. Марчук А. В. Андрагогіка : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 300 с.
9. Павелків Р.В. Геронтопсихологія. Медико-біологічні та соціально-психологічні аспекти старіння. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 476 с.
10. Петрук В.В., Корпач Н.І. Гендерні аспекти соціальної роботи з людьми похилого віку. *Ввічливість. Humanitas*, 2022. Вип. 5. С. 84–90. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.4.12>
11. Помиткін Е.О., Рибалка В.В. Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: посіб. / за ред. Рибалки В.В. Київ: ПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. 150 с.
12. Система соціальної допомоги людям похилого віку: навч. посіб. / [уклад.: Л.П. Мельник, Я.М. Раєвська, Ж.В. Мельник]. Кам'янець-Подільський : ПП «Аксіома», 2019. 188 с.

13. Соціальна геронтологія: навч. посіб. / Укл. І.В. Ковальчук. Чернівці: Технодрук, 2021. 264 с.
14. Степаненко В. І. Відповідальність соціального працівника у складі мультидисциплінарної команди як надавача соціальної послуги реабілітації. *Актуальні проблеми соціальної роботи та соціального забезпечення: європейський та національний вимір*: матер. II Міжнар. наук.-практ. конфер. (01-03 черв. 2023 р.) / за заг. ред. С. Ю. Чернети. Луцьк, 2023. 223 с. С. 84–87.
15. Genece, A. M. (2021). Social Workers Perspective on the Challenges and Rewards of Working with the Aging Population. *Electronic Theses, Projects, and Dissertations*. 1335. URL: <https://scholarworks.lib.csusb.edu/etd/1335>
16. Kjellberg, I. (2022). The Capability Approach in Social Work with Older People. In: Falk Erhag, H., Lagerlöf Nilsson, U., Rydberg Sterner, T., Skoog, I. (eds) *A Multidisciplinary Approach to Capability in Age and Ageing. International Perspectives on Aging*, vol 31. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-78063-0_11
17. Pechová, K. & Loučka, M. (2023). Factors Influencing Decision Making in Terminal Hospitalization of Nursing Home Residents: A Qualitative Study of the Perspective of Nurses, Social Workers, and General Practitioners. *Journal of Gerontological Social Work*, 66 (7). 942–959. <https://doi.org/10.1080/01634372.2023.2199796>

Додаткова література

1. Балдинюк О.Д. До питання соціального обслуговування людей похилого віку в Україні. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 31. Т. 2. С. 108–113. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/31-2.21>
2. Богдан Т. В. Особливості пізнавальних процесів у людей похилого віку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 4. С. 33–36. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2021.4.6>
3. Голубенко Т. О. Науково-методичні аспекти професійної підготовки фахівців соціальної сфери до здійснення патронажної роботи з людьми похилого віку. *Integración de las ciencias fundamentales y aplicadas en el paradigma de la sociedad post-industrial* (24 de abril de 2020, Barcelona, España). Vol. 4. P. 85–91. DOI: 10.36074/24.04.2020.v4.28
4. Корпач Н. Навчально-методичне забезпечення освітнього компонента «Соціальна геронтологія». *Соціальна робота : навчально-методичне забезпечення ОПП Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота освітнього ступеня Бакалавр* / за заг. ред. С. Чернети, Н. Корпач. Луцьк : Волинськ. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2022. 648–662 с.
5. Корпач Н. Соціальна активність людей похилого віку як чинник задоволення від життя. *Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери*: зб. матер. IV Міжнар. наук.-практ. конфер. (10 лист. 2022 р., м. Ніжин) / За заг. ред. О. В. Лісовця, С. О. Борисюк. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2022. С. 14–16.
6. Полехіна В., Гайдамашко І. Вектори соціального захисту людей похилого віку. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2022. № 26 (129). DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.10.2022.012>
7. Степаненко В. І. Особливості дистанційного консультування в соціальній роботі з різними категоріями клієнтів. *Сучасний науково-педагогічний дискурс у вирішенні освітніх проблем*: кол. монографія / за наук. ред. С. Я. Харченка; Держзакл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ. К.: Талком, 2021. С. 176 – 197.
8. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. А. О. Полянничко, А. В. Кирилук. Суми : ФОП Цьома, 2020. 336 с.
9. Толочко В. Соціальна робота з людьми похилого віку. *Актуальні проблеми соціальної сфери*. 2021. Вип. 11. С. 40–41.

10. Чайка, І. Ю. Хакімова М. Р. Особливості соціальної роботи з людьми похилого віку в недержавних організаціях соціальної сфери. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2019. Вип. 1 (44). – С. 198–203.
11. Ní Léime, Á., & Ogg, J. (2019). Gendered impacts of extended working life on the health and economic wellbeing of older workers. *Ageing and Society*, 1-7. <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02617-7>
12. Keogh, S., O'Neill, S., & Walsh, K. (2021). Composite Measures for Assessing Multidimensional Social Exclusion in Later Life: Conceptual and Methodological Challenges. *Social Indicators Research*. <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02617-7>

Нормативно-правові акти

1. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг: Мінсоцполітики України; Наказ, Класифікатор від 23.06.2020 № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>
2. Про затвердження Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю: Постанова КМУ; Положення від 02.09.2020 № 772. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-2020-%D0%BF>
3. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993 р. № 3721-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12#Text>
4. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>
5. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Урядовий портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
3. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
5. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
6. The John A. Hartford Foundation. Working to Improve the Health of Older Americans. URL: <http://surl.li/lwfzd>
7. Social Work Practice with Older People. URL: <https://gsw.ripfa.org.uk/>